

УДК: 378:33:334.722:005.336.2

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТІВ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

М. В. Стрельніков

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (Полтава, Україна)*

E-mail: strelnikov.myroslav@gmail.com

ENTREPRENEURIAL COMPETENCE DEVELOPMENT OF MASTER'S IN MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

M. V. Strelnikov

*Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko
(Poltava, Ukraine)*

Метою статті є дослідження структури підприємницької компетентності магістрантів управління та адміністрування; виявлення дидактичних принципів практико-орієнтованої технології розвитку підприємницької компетентності магістрантів управління та адміністрування із застосуванням «сендвіч-курсів».

Автор на основі аналізу наукових досліджень виділив найбільш характерні ознаки підприємництва, які розкривають його сутність і зробив загальне визначення підприємця; дослідив основні компоненти в структурі підприємництва: особистісний, організаторський, комерційний, інноваційний, комунікаційний.

Були апробовані «сендвіч-курси» на основі дидактичних принципів: «навчаюся, а не навчають», «контекстне навчання», «навчання поза аудиторією», «командний підхід», «залучення до міжнародного досвіду».

Результатом застосування «сендвіч-курсів» є виявлення потреби у впровадженні змін у підготовку магістрантів управління та адміністрування: кардинальної переробки навчальних планів, планів проходження виробничої практики; встановлення контактів з базами практик для забезпечення місцями проходження стажування всіх студентів; підвищення кваліфікації викладачів на виробництві.

Ключові слова: підприємництво, підприємницька компетентність, структура, принцип, сендвіч-курси.

The purpose of the article is studying the structure of entrepreneurial competence of masters in management and administration; identification the didactic principles of practice-oriented technology for the development the entrepreneurial competence of master's in management and administration using "sandwich courses".

On the analysis basis of scientific research the author highlighted the most characteristic signs of entrepreneurship, revealing its essence, and made a general entrepreneur definition; investigated the main components in the structure of entrepreneurship: personal, organizational, commercial, innovative, communication.

Sandwich courses were tested on the basis of didactic principles: "learning, not teaching", "context learning", "out-of-class learning", "team approach", "attraction to international experience".

The result of the use the "sandwich courses" is to identify the need for introducing changes in the graduate students training: the cardinal processing of curricula, plans for conducting business practices; establishing contacts with the bases of practice for ensuring the places of all students' internship; training teachers in production.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial competence, structure, principle, sandwich courses.

Постановка проблеми. Підготовка магістрів з галузі знань «управління та адміністрування» є синергією передової теорії управління з практикою та досвідом, а також навчальним середовищем, у якому здобуті знання стають компетенціями. Підготовка магістрів з управління та адміністрування за європейськими стандартами обов'язково передбачає розвиток їхньої підприємницької компетентності, отримання ними навичок прийняття рішень в сфері стратегічного й операційного управління, що базується на глибокому вивченні основних сфер функціонального менеджменту, маркетингу, управлінського обліку, фінансів, організації продажу, інформаційних систем, правової бази підприємництва, управління персоналом тощо з нових позицій. Комплексна практична підготовка магістрантів з управління та адміністрування до підприємництва стає все більш затребуваною в освітньому процесі українських вишів.

Аналіз наукових праць вітчизняних авторів показав, що «компетентнісний підхід» детально розроблений у сучасній науці (Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Локшина, Н. Побірченко, О. Пометун [1], О. Семенов, В. Стрельников [2], Ю. Татур, А. Хуторський та ін.). Разом з тим, поза увагою дослідників залишилися проблеми розвитку підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування. Наявні публікації, у яких розглядалися деякі проблеми формування аспектів професійної компетентності фахівців економічного профілю: інформаційна компетентність економіста (Н. Баловсяк), комунікаційна компетентність майбутнього менеджера (В. Черевко), професійна компетентність майбутніх фахівців в галузі економіки та підприємництва (Т. Фурман), професійна компетентність майбутніх

економістів та її формування засобами мережевих технологій (Н. Болюбаш). Обмеженою є і кількість наукових праць, присвячених проблемі формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців, лише формуванню підприємницької компетентності в учнів старших класів на основі методу проектів (Т. Матвєєва) та формуванню підприємницької компетентності у студентів технікуму (О. Сулаєва).

Тому завданнями статті є: дослідження структури підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування; виявлення дидактичних принципів практико-орієнтованої технології розвитку підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування із застосуванням «сендвіч-освіти».

Виклад основного матеріалу статті розпочнемо з вирішення першого завдання дослідження – вияву структури підприємницької компетентності як набору знань, умінь і особистісних якостей магістранта з управління та адміністрування. Проведений аналіз понять «підприємництво» та «компетентність» у сучасній науці [1-2], узагальнення отриманих результатів дозволило дати таке трактування терміну «підприємницька компетентність»: сукупність особистих і ділових якостей, навичок, знань, певної моделі поведінки, володіння якими допомагає успішно вирішувати різні бізнес-завдання і досягати високих результатів діяльності.

У загальному вигляді характерні риси підприємця можуть виглядати так: готовність ризикувати; надія на успіх і страх невдачі; наполегливість; гнучкість; енергійність; яскраво виражене почуття особистої відповідальності; впевненість в собі; хороша база знань і здатність до навчання; здатність переконувати; хороші здібності до комунікації; здатність до управління; ініціативність; здатність тверезо мислити в будь-яких ситуаціях; величезне бажання досягати мети. Звідси дамо загальне визначення підприємця (новатор, здатний брати на себе відповідальність і здійснювати ініціативну самостійну діяльність в умовах ризику з метою отримання прибутку на основі поєднання особистої вигоди та громадської користі) та визначимо основні аспекти в структурі підприємництва у розрізі основних його компонентів: особистісного, організаторського, комерційного, інноваційного, комунікаційного.

Особистісний компонент: величезне бажання досягти мети, яскрава індивідуальність, надія на успіх і страх невдачі, готовність ризикувати, яскраво виражене почуття особистої відповідальності, наполегливість, гнучкість, енергійність, впевненість в собі, ініціативність, здатність переконувати, здатність до навчання, здібності до комунікації [за: 2], здатність до управління, здатність тверезо мислити в будь-яких ситуаціях, здатність використовувати будь-яку можливість з максимальною вигодою.

Організаційний компонент: уміння розпізнавати ризики і ризикові ситуації та діяти в умовах ризику, уміння знаходити оптимальний шлях виходу з ризикової ситуації з користю для справи, уміння враховувати особливості бізнесу в організації підприємницької діяльності, уміння організовувати реалізацію основних управлінських функцій з урахуванням особливостей бізнесу, уміння організувати роботу необхідних соціально-економічних механізмів, уміння бачити можливості організаційного середовища і використовувати їх для досягнення власних цілей, уміння координувати і контролювати процес виробництва.

Комерційний компонент: уміння визначати прибутки і доходи бізнесу, вартість продукції; уміння вибирати і поєднувати різні види господарської діяльності з метою отримання найбільшої вигоди; уміння застосовувати різні методи планування, розрахунку, розподілу прибутку бізнесу; уміння знаходити і здійснювати спонсорство.

Інноваційний компонент: уміння визначати інновації в діяльності; створювати інновації; уміння створювати нові види товарів і послуг, які будуть затребувані на ринку; уміння об'єктивно оцінювати наслідки впровадження інновацій для організації і галузі; уміння виявляти потреби потенційних споживачів; здатність розробляти інноваційні проекти; уміння правильно вибирати (за необхідності) тип інноваційної організації та ефективно будувати процес управління відповідно до її особливостей; уміння бачити і використовувати державну допомогу інноваційної діяльності.

Комунікативний компонент: уміння вести переговори з постачальниками, посередниками, споживачами; уміння будувати процес реалізації продукції; уміння організовувати співпрацю з іншими фірмами з метою розширення своєї діяльності та отримання прибутку; уміння знаходити нових постачальників, споживачів; уміння застосовувати різні способи реалізації продукції, що сприяють отриманню максимального прибутку; уміння знаходити спонсорів, будувати взаємини з ними; уміння створювати суспільну користь і поєднувати її з власною вигодою.

З'ясувавши структуру підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування (що розвивати?), можемо перейти до другого завдання дослідження – виявлення дидактичних принципів практико-орієнтованої технології розвитку підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування із застосуванням «сендвіч-освіти» (як розвивати?). Дидактичними принципами практико-орієнтованої технології розвитку підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування нами взяті: «навчаюся, а не навчають» («Learning, not

teaching)), «контекстне навчання», «навчання поза аудиторією», «командний підхід», «залучення до міжнародного досвіду».

Принцип «Learning, not teaching» (не викладач навчає, а студенти самі навчаються) передбачає наявність практичних домашніх завдань, найбільш сучасних підходів до навчання, інтерактивних форматів, кейсових вправ, опрацювання літератури до курсів, тестів. Творче переосмислення важливіше за набір знань, тому не насаджується власна думка викладача, а надається палітра концепцій і підходів.

Принцип контекстного навчання (застосування знань до реальних ситуацій) передбачав реалізацію поетапного переходу студентів до базових форм діяльності вищого рангу: від навчальної діяльності академічного типу до квазіпрофесійної діяльності (ділові та дидактичні ігри) і, потім, до навчально-професійної діяльності (практики, стажування). Співробітництво з бізнесом, залучення фахівців та працівників підприємств і організацій до навчального процесу (авторські курси від викладачів-практиків). Не просто викладення певних концептів, а власний досвід, покладений на методологічну основу.

Принцип «навчання поза аудиторією» передбачав застосування «живих кейсів», виїзних модулів на підприємства та організації (виробничої практики), зустрічей та дискусій, персональних консультацій з викладачами – в навчальному online-форматі. Навчальні заклади повинні встановлювати офіційні партнерські відносини із зовнішніми організаціями, викладачам необхідно піклуватись про взаємне інтегрування навчального і зовнішнього досвіду. Принцип «командного підходу» до вирішення завдань означав формування груп для роботи над навчальними проектами, що розвивало у магістрантів лідерські якості, управлінські навички та досвід роботи у колективі. Принцип «залучення до міжнародного досвіду» передбачав широке співробітництво з іноземними організаціями, викладачами, фахівцями чи експертами (залучення їх до процесу навчання, обміну, стажування, практики тощо).

У експерименті на базі Полтавського університету економіки і торгівлі запроваджувалася так звана «сендвіч-освіта» – британський варіант системи практико-орієнтованої підготовки магістрантів з управління та адміністрування, ідея якої полягає в тому, щоб чергувати аудиторне навчання із досить тривалим працевлаштуванням і реальною роботою магістрантів на підприємствах за обраною спеціальністю (за принципом «сендвіча» – чергування роботи і навчання студента).

Перевагами такої практико-орієнтованої підготовки магістрантів з управління та адміністрування є: розуміння потреб роботодавців; науковий і практичний супровід діяльності магістрантів, консультування; перспективи

працевлаштування магістрантів на тих підприємствах, де вони працювали під час навчання в університеті.

Поява розуміння потреб роботодавців викликана тим, що університет, встановлюючи тісні зв'язки з підприємствами, адаптує навчальні програми і навчальні процеси таким чином, аби магістранти з управління та адміністрування були в цілому готові до виконання справжньої практичної роботи. Магістранти можуть влаштовуватись на роботу як самостійно, так і користуючись варіантами, запропонованими університетом.

Супровід університетом діяльності магістрантів, їхнє консультування можливі тоді, коли магістранти з управління та адміністрування працюють за обраним фахом, до якого університет цілеспрямовано готував їх попередні роки, а протягом періоду практичної підприємницької діяльності – продовжує консультувати, додатково навчати.

Суттєвою перевагою «сендвіч-освіти» є поява перспективи працевлаштування. Після проходження практичної підприємницької діяльності, магістранти закінчують навчання, отримують водночас ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку, досвід реальної роботи за спеціальністю, зв'язки з потенційними роботодавцями.

Отже, причинами популярності сендвіч-курсів є: студенти отримують практико-орієнтовану освіту, реальний досвід роботи, часто – зарплату протягом періоду роботи, часто – знижки на навчання (за рахунок дешевшого «практичного року навчання») або спонсорську допомогу від фірми-наймача, зв'язки з потенційними роботодавцями, бачення власної професії і себе в ній; університет отримує підвищення якості підготовки студентів, а отже – конкурентну перевагу на ринку навчальних послуг, підвищення іміджу і рейтингу університету як інноваційного навчального закладу, що має практико-орієнтоване навчання та навчальні програми, які відповідають кращим світовим практикам і вимогам роботодавців та міжнародний рейтинг університету як навчального закладу що активно впроваджує концепцію інтернаціоналізації (обмін студентами та викладачами, формування мережі закордонних баз практики, організація навчання іноземних студентів тощо); підприємства отримують достатньо кваліфікований молодий персонал, теоретична підготовка якого здійснювалась університетом чітко у відповідності до реальних потреб і запитів ринку.

Загальним висновком з даного дослідження є констатація того, що високий рівень підготовки магістрантів з управління та адміністрування до підприємницької діяльності здатний забезпечити в майбутньому соціально-економічний розвиток як країни в цілому, так і окремих її регіонів. Увага викладачів до розвитку основних компонентів в структурі підприємницької

компетентності магістрантів (особистісного, організаторського, комерційного, інноваційного, комунікаційного) під час застосування «сендвіч-курсів» на основі наведених дидактичних принципів («навчаюся, а не навчають», «контекстне навчання», «навчання поза аудиторією», «командний підхід», «залучення до міжнародного досвіду») здатні забезпечити високий рівень підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у впровадженні комплексного підходу до розвитку підприємницької компетентності фахівців у практику роботи бізнес-шкіл та вищих навчальних закладів; дослідженні потреби у кардинальній зміні навчальних планів, планів проходження виробничих практик, встановленні контактів з базами практик для забезпечення місцями проходження стажування всіх студентів, підвищенні кваліфікації викладачів кафедр на виробництві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О.В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 66–72.
2. Стрельников В. Ю. Модель професійної компетентності викладача вищої школи / В. Ю. Стрельников // Наукові записки ПОІППО: Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника. – Вип. 2. – Полтава : ПОІППО, 2012. – С. 25–33.

REFERENCES

1. Pometun O. Dyskusiya ukrayinskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennya kompetentnisnoho pidkhdou v ukrayinskiy osviti [Discussion of Ukrainian teachers around the introduction of a competent approach in Ukrainian education] / O. Pometun // Kompetentnisnyy pidkhdid u suchasniy osviti : svitovyy dosvid ta ukrayinski perspektyvy / [pid zah. red. O. V. Ovcharuk]. – K. : „K.I.C.“, 2004. – S. 66–72
2. Strelnikov V. Yu. Model profesiynoyi kompetentnosti vykladacha vyshchoyi shkoly [Model professional competence of a high school teacher] / V. Yu. Strelnikov // Naukovi zapysky POIPPO: Modeli klyuchovykh ta profesiynykh kompetentnostey pedahohichnoho pratsivnyka. – Vyp. 2. – Poltava : POIPPO, 2012. – S. 25–33.